

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2019-07-11 Nr. TP-6
Vilnius

Posėdis įvyko 2019 m. birželio 11 d. 13 val.
Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.
Posėdžio sekretorė Audronė Daraškevičienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – Taryba) pirmininkė Dalia Urbanavičienė, Tarybos nariai – Nijolė Balčiūnienė, Sandra Daugirdienė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, Petras Kalnius, Kristina Kuprytė, Zita Mackevičienė, Rasa Paukštytė-Šaknienė, Lina Petrošienė, Jonas Rudzinskas, Dalia Senvaitytė, Loreta Sungailienė, Jonas Vaiškūnas, Daiva Vyčinionė, Rūta Žarskienė. Svečiai: Tomas Baranauskas (istorikas), Inga Baranauskienė (istorikė), Liudvikas Pocius (Palangos Birutės kalno koplyčios vitražų autorius), Petras Jonušas (Leidyklos „Versmė“ direktorius), Vytautas Navaitis (agentūros FACTUM vadovas).

Kvorumas yra.

PRELIMINARI DARBOTVARKĖ:

1. Dėl EKGKGT išvados apie nematerialaus kultūros paveldo vertybės – Birutės ir Kęstučio legendos – išsaugojimą ir tęstinumą Palangos dvaro sodybos koplyčioje.
2. Dėl konferencijos rengėjų kreipimosi į EKGKGT prašant pateikti nuomonę dėl atmintinos dienos pavadinimo *Lietuvos diena*.
3. Dėl siūlymų Lietuvos kultūros tarybai tobulinti etninės kultūros ir mėgėjų meno projektų finansavimą 2020 m.
4. Dėl Lietuvos etnografinių regionų vėliavų ir herbų naudojimo tvarkos parengimo.
5. Dėl Suvalkijos (Sūduvos) tarybos prašymo keisti šios regioninės tarybos pavadinimą.
6. Dėl EKGKGT posėdžių darbo tvarkos.
7. Kiti klausimai.

D. Urbanavičienė, atsižvelgdama į Tarybos narių prieš posėdį pateiktas pastabas, pasiūlė klausimą dėl EKGKGT posėdžių darbo tvarkos perkelti iš šeštos į trečią poziciją. Ketvirtu punktu ji pasiūlė aptarti klausimą dėl siūlymų Lietuvos kultūros tarybai tobulinti etninės kultūros ir mėgėjų meno projektų finansavimą 2020 m. Taip pat ji pasiūlė įtraukti klausimą dėl regioninių tarybų pirmininkų tvirtinimo, atsižvelgiant į tai, kad buvo išrinkta Suvalkijos (Sūduvos) regioninės tarybos pirmininkė, o taip pat dėl to, kad praeitame posėdyje aptariant regioninių tarybų pirmininkų tvirtinimo klausimą, nebuvo kvorumo.

P. Kalnius išreiškė nuomonę, kad klausimų nagrinėjimas viršys posėdžiui numatytą laiką, todėl verta atsisakyti klausimų dėl Suvalkijos (Sūduvos) tarybos prašymo keisti šios regioninės tarybos pavadinimą bei dėl Lietuvos etnografinių regionų vėliavų ir herbų naudojimo tvarkos parengimo.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad klausimas dėl siūlymų Lietuvos kultūros tarybai (toliau – LKT) tobulinti etninės kultūros ir mėgėjų meno projektų finansavimą yra labai skubus, nes jis būtent šiuo metu analizuojamas LKT. Šiandien klausimą apsvarsčius EKGKGT posėdyje, būtų galima siūlymus pateikti LRS Kultūros komitetui, LKT ir Kultūros ministerijai. Patvirtinti Regioninių tarybų pirmininkus svarbu, nes regioninės tarybos negali veikti be pirmininkų. Klausimas dėl Lietuvos etnografinių regionų vėliavų ir herbų naudojimo tvarkos parengimo skubus dėl to, kad

pagal LR Seimo priimtus įstatymų pakeitimus, EKGK iki rugsėjo 30 d. turi parengti etnografinių regionų heraldinių vėliavų ir herbų naudojimo tvarką. Suvalkijos (Sūduvos) regiono pavadinimo klausimas gali būti labai greitai išspręstas, nutarus atlikti tyrimus ar pavedus jo analizę darbo grupei. Ji kelia klausimą, kas balsuoja už šią darbotvarkę.

BALSAVIMAS: 14 balsų „už“ ir 1 „prieš“, darbotvarkai pritarta.

1. SVARSTYTA. EKGK išvados apie nematerialaus kultūros paveldo vertybės – Birutės ir Kęstučio legendos – išsaugojimą ir tęstinumą Palangos dvaro sodybos koplyčioje.

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad klausimas formuluojamas akcentuojant EKGK aktualiausią problemą, susijusią būtent su nematerialiu kultūros paveldu – Birutės ir Kęstučio legendos sąsaja su Palangos dvaro sodybos koplyčia, jos sklaidą ir prieinamumą visuomenei. Ji priminė, kad 2018 m. rugsėjo 22 d. vyko EKGK padalinio Žemaitijos etninės kultūros globos tarybos konferencija, skirta Birutės ir Kęstučio temos aptarimui. Jos metu buvo pastebėta, kad Birutės kalno koplyčioje esantys Birutės ir Kęstučio legendą atspindintys vitražai (1993 m. pripažinti kultūros paveldu) prieinami visuomenei, nes iš lauko juos sunku įžiūrėti, koplyčia beveik visada būna užrakinta, o iš išorės nėra jokios informacijos apie šią legendą ir vitražus. Ant koplyčios durų kabo tik raštelis, kad koplyčioje yra Šv. Marijos altorius. Konferencijoje atkreiptas dėmesys ir į tai, kad altorius užstoja pagrindinį – Birutės vitražą. Išorėje taip pat galima rasti kultūros paveldo pamiklu pripažintą 1923 m. per iškilmes pritvirtintą lentelę, kad gražinus Palangą Lietuvai, grįžo Birutės ir Kęstučio laikai. Daugiau jokios informacijos apie šią legendą ant kalno nėra.

V. Jocy pastebėjo, kad L. Pocius kreipimasis yra „Dėl Birutės kalno koplyčios funkcijų ir jos aplinkos koregavimo“. Jo nuomone, dabar klausimas aptariamas kitu kampu.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad EKGK klausimą turi analizuoti pagal savo kompetenciją. EKGK negali kelti su materialiu paveldu susijusių problemų. EKGK kompetencijos ribose – dvasinis kultūros paveldas. Šiuo atveju – Birutės legenda ir jos reikšmė vietos bendruomenei. Ji priminė, kad Taryboje yra iš Palangos kilusių žmonių, pvz. Loreta Sungailienė.

P. Kalnius pastebėjo, kad ir jis yra kilęs iš Palangos.

Birutės legendą tyrinėjanti I. Baranauskienė akcentavo, kad ši legenda yra labai unikalus reiškinys. Unikalu tai, kad legendos pagrindinis personažas Birutė yra realus asmuo. Analizuojant šią legendą galima pamatyti įdomų reiškinį – istorinio asmens vartimą sakraliniu objektu, t. y. šventuoju. Įdomu ir tai, kad šis procesas vyko liaudyje be Katalikų bažnyčios tarpininkavimo. Tuo pačiu procesas įdomus ir kaip religinio ar kultūrinio sinkretizmo pavyzdys: XVI a. užfiksuota, kad per Jurgines kunigas rinko aukas ant Birutės kalno. I. Baranauskienės nuomone, galima įžvelgti aiškią paralelę tarp šv. Jurgio, nudobiančio drakoną, ir Birutės bei Kęstučio legendos: Kęstutis gali būti tapatinamas su šv. Jurgiu, Birutė – su šv. Jurgį lydinčia karalaite, o drakonas gali būti tapatinamas su Kryžiuočių ordinu. Matoma laipsniška mito transformacija. Ši transformacija ypač ryški XIX a., kada buvo sukurta Birutės daina. I. Baranauskienės teigimu, ši daina atliepia visą mūsų nacionalinį atgimimą (Silvestras Valiūnas parašė Birutės dainą, reaguodamas į Palangos atskyrimą nuo tuometinės Kauno gubernijos ir prijungimą prie Kuršo gubernijos), kadangi ši daina XIX a. Lietuvos visuomenėje buvo labai populiari, Maironis ir kiti poetai ją minėjo kaip XIX a. nacionalinį himną. Pirmoji Lietuvių nacionalinė opera taip pat yra apie Birutę. Remdamasi savo vaikystės prisiminimais, I. Baranauskienė pastebėjo, kad Birutė išliko svarbia ir XX a.: jos šeimoje visada buvo laikomasi tradicijos atvažiavus į Palangą nunešti prie Birutės kapo gėlių. I. Baranauskienės teigimu, šią legendą reikėtų puoselėti, saugoti, išlaikyti.

D. Senaitytė atkreipė dėmesį, kad prieš posėdį Tarybos nariams šiam klausimui atsiųstas dokumentas buvo susijęs su Birutės kalno koplyčios „atvėrimu“ visuomenei, bet ne su Birutės kalno legendos įprasminimu, ir būtent šiam klausimui Tarybos nariai ruošėsi. Ji pastebėjo, kad svarstomi klausimai nėra susiję su planuotu darbotvarkės klausimu.

Vitražų autorius L. Pocius papasakojo, kad 1973 m. Birutės kalno koplytėlė buvo labai apleista, aprašinėta daugybe nešvankybių ir apsiausta užmaršties – tuomet kilo įvairios mintys, ką su koplytėle daryti. Viena iš jų buvo koplytėlę nugriauti ir pastatyti kokį nors kitą dekoratyvinį

akcentą – pavyzdžiui, žibintą, simbolizuojantį nuo senovės čia degusią alko ugnį arba švyturį laivams. V. Gudelis siūlė pagerbti vietines gentis, kurių dėka atsilaikyta prieš Kryžiuočių ordinus. Tačiau, pasak L. Pociaus, 1974 metais tebebuvo pats sovietinis įmigis ir įamžinti kokį nors istorinę atmintį gaivinantį siužetą buvo rizikinga, kaip ir Birutės bei Kęstučio legendą tokioje reikšmingoje vietoje kaip Bitrutės kalnas. Tačiau padėtį lengvino tai, kad L. Pocius anksčiau buvo dirbęs vyr. dailininku Dailės fonde. Pavyko įtikinti tuometinę valdžią pritarti Birutės ir Kęstučio legendos įamžinimui ant Birutės kalno koplyčioje įkuriant santuokų registravimo namus, kur Birutė ir Kęstutis turėjo tapti simbolinėmis figūromis, į kurias orientuojasi jaunavedžiai. Tuomet į L. Pocių kreipėsi Palangos vyr. architektas ir užsakė padaryti Birutės kalno koplyčiai vitražus, kurie buvo kuriami 1973 – 1975 metais.

D. Urbanavičienė pabrėžė, kad šiam projektui reikėtų jausti pagarbą, nes vitražai kaip kultūros paveldo paminklas yra pripažinti valstybės.

D. Urbanavičienė su tuo nesutiko teigdama, kad vitražai yra susiję su legenda. Iš lauko jų grožis neatsiskleidžia, tad pagrindinė problema yra tame, kad koplyčia yra užrakinta ir vitražų negalima apžiūrėti. Kita problema – apie vitražus ant kalno nepateikiama jokios informacijos, apie juos galima pasiskaityti tik internete. D. Urbanavičienės retoriškai paklausė Tarybos narių, ar šios legendos atskleidimui gali būti labiau tinkama kita vieta nei Birutės kalnas, ar įmanoma šią legendą išskelti iš šios vietos į kitą? Sulaukusi pritrimo, kad išskelti neįmanoma, ji pasiūlė rekomenduoti Palangos savivaldybei atverti koplyčią lankytojams ir pateikti informaciją apie vitražus.

P. Kalnius teigė, kad šiuo klausimu yra dvi nuomonės, dvi vizijos, tačiau tik vienos vizijos aptarimui jau buvo skirta 21 minutė, todėl tiek pat laiko turi būti skirta ir kitos vizijos aptarimui. Jis pastebėjo, kad Birutės istorijoje yra daug „baltų dėmių“. VU prof. Rimvydas Petrauskas dėmesį sukoncentravo ne tiek siekiant išsiaiškinti, kas buvo Birutė (vaidilutė, kilmingo žmogaus dukra ar kt.), kiek bandant atskleisti, kas buvo Vytauto Didžiojo motina. P. Kalnius pastebėjo, kad laiškuose, kurie buvo siuntinėjami Taryboje ir už jos ribų praėjusią savaitę, buvo pateikta daug netikslumų, kurie neatitinka istorinės tiesos. Ne viename laiške teigta, kad koplyčia niekada nepriklausė Bažnyčiai, ji priklausė grafui Tiškevičiui. P. Kalnius informavo, kad apie tai užklausė Telšių vyskupijos kurijos ir gavo kanclerio kunigo H. Šneideraičio pasirašytą atsakymą, kuriame tvirtinama, kad šv. Jurgio koplyčią 1866-1869 m. ant Birutės kalno pastatė Palangos parapija savo lėšomis. Lietuvai atgavus nepriklausomybę 1990 m., grafas Alfredas Tiškevičius kaip teisėtas Birutės parko ir Tiškevičių dvaro savininkas išreiškė valią dar kartą pakartoti, kad šv. Jurgio koplyčia ant Birutės kalno priklausė parapijai, inicijuodamas teisinį koplyčios ir žemės paskyrimą Palangos parapijai nuosavybės teise. Tačiau, P. Kalniaus pastebėjimu, ši nuosavybės teisė nėra atstatyta, kadangi vyksta ginčai ir dėl remonto, ir dėl susirašinėjimo su Tiškevičium, ir dėl to, kad keitėsi merai, klebonai ir kt. Tas klausimas nėra galutinai sutvarkytas. Kol kas koplyčia yra palikta savivaldybės žinioje, tačiau Bažnyčia neatsisako toliau įgyvendinti restitucijos aktą.

D. Urbanavičienė paklausė, ar P. Kalnius norėtų įtraukti Tarybą į ginčius, kam priklauso koplyčia.

P. Kalnius atsakė, kad nenori. Tačiau jam svarbu pabrėžti, kad koplyčia priklausė parapijai, ir kad pagal restitucijos aktą nuosavybė Bažnyčiai buvo neatstatyta, bet byla dėl koplyčios grąžinimo Bažnyčiai yra užvesta ir kreipimasis dėl to yra pasiūstas Kultūros ministerijai. Taip pat žinoma, kad raktai nuo koplyčios visada buvo pas parapijietį, koplyčios vidaus švara visada rūpinosi parapijos tikintieji. Pagal tai, kas ją pastatė, pagal tai, kas ją naudojo pusantrą šimto metų ji natūraliai priklauso Bažnyčiai. Tik šiuo metu ta nuosavybė yra suspenduota. P. Kalnius taip pat atkreipė dėmesį į kitą klaidingą laiškuose pateiktą argumentą – kad iki vitražų koplyčioje nėra buvę altoriaus. Pasak jo, 1925 metais, du VDU profesorai – I. Končius ir V. Ruokis – aprašė koplyčią: *Koplyčia sena, jūros audrų sugadinta, klota raudonomis stoginėmis, o ne apmušta skarda. Langai jūros audrų išmušti. Durys rakinamos. Altoriuje – šv. Jurgio paveikslas. Koplyčioje yra ir Dievo mūka primušta ant sienos, bet be kryžiaus.* Tad, P. Kalniaus teigimu, altorius koplyčioje stovėjo nuo caro laikų. Jis taip pat pastebėjo, kad praėjusios savaitės EKG T susirašinėjimuose buvo minima, jog dabartinis koplyčioje stovintis Dievo Motinos altorius yra privatus, neteisėtas ir blogai pašventintas. Jis teigė susisiekęs su buvusiu Palangos klebonu Algiu Genučiu, kuris paaiškinęs, kad

altorius yra pastatytas su jo pritrimu; jį pagamino ir išdrožė Palangos parapijiečiai. A. Genučio teigimu, altorius yra pašventintas jo paties. P. Kalnius pastebėjo, kad neteisingi yra priekaištai ir dėl to, kad dabar koplyčioje stovi ne šv. Jurgio, o šv. Marijos altorius. Kunigai į šį priekaištą reaguoja taip: altorius yra pašventintas stalas, ant kurio yra atliekamas aukojimas, o kuo jis bus papuoštas – tai antracilis dalykas. Tai yra Bažnyčios reikalas: jie pasirinko tokį variantą, jis yra teisingai pašventintas ir nėra joks privatus altorius. Bažnyčiose, kurios buvo konfiskuotos sovietmečiu, altorių neliko beveik nė vienoje, jos virto sandėliais, muziejais, garažais ir t.t. Po Nepriklausomybės atkūrimo visose buvo atkuriami altoriai ir jie dažniausiai buvo kitokie. Ar kito tikėjimo žmonėms įrodinėti, koks turi būti altorius. P. Kalnius atkreipė dėmesį, kad 1948 metais koplyčia buvo konfiskuota, uždaryta, altorius sunaikintas, kryžius pakeistas kitu simboliu.

D. Urbanavičienė paprašė pasisakymą trumpinti ir klausimo analizę pakreipti link Birutės ir Kęstučio legendos.

P. Kalnius pastebėjo, kad apie altorių kalba dėl to, kad prieš tai buvo diskutuota idėja altorių išnešti. Jo teigimu, su koplyčia ir altoriumi buvo padaryta tas pats, kas su Taikos Karalienės bažnyčia, Kazimiero bažnyčia, Katedra ir t.t. Ten buvo meno centrai, bet po Nepriklausomybės pastatai buvo grąžinti Bažnyčiai.

D. Urbanavičienė paklausė P. Kalniaus, ar jo nuomone, altorius yra svarbiausias objektas ant Birutės kalno.

P. Kalnius atsakė, kad Bažnyčios požiūriu, altorius yra svarbiausias. Jo nuomone, šio klausimo kėlimas yra bandymas sugrąžinti sovietinį *status quo*, kita vertus, situaciją prilygino svečių keliamą reikalavimą išsikraustyti šeiminingams. Todėl jis siūlo rašto iš viso nerašyti. Jo nuomone, Taryba nori kištis ne į savo reikalus, nes restitucijos klausimų sprendimas nėra Tarybos prerogatyva. Tuo labiau, kad šiuo atveju Taryba bando atstovauti ne liaudiškąją tradiciją, o profesionalųjį meną. P. Kalnius tvirtino, kad jei bus priimtas toks sprendimas, visuomenėje kils didelis rezonansas, o ta Tarybai naudos neatneš.

L. Pocius paklausė P. Kalniaus: ar Palangos parapijiečiai nėra piliečiai? ar koplytėlės rekonstrukcija, kurią įvykdė Klaipėdos restauratoriai, yra koplyčios pažeidimas? ar būtinai reikia sugrąžinti buvusį *status quo*?

P. Kalnius atsakė, kad parapijiečiai, žinoma, yra piliečiai, jų (tikinčiųjų) Palangoje yra dauguma ir jie reikalauja, kad altorius nebūtų išmestas. Taip pat jis atsakė, kad jokie anuometiniai ideologiniai krūvi turintys projektai negalėjo būti nederinami su partijos komitetu. Jei gerbiamas Pocius tuo metu būtų susiorientavęs, kad jį įtraukė į tokį negražų ateistinių projektą, siekiantį desakralizuoti koplyčią, gal jis būtų paprašęs leisti vitražą įrengti kokiame nors civiliniame pastate, o ne koplyčioje.

D. Urbanavičienė pasiūlė nebeliesti altoriaus temos ir dėmesį koncentruoti į Birutės ir Kęstučio legendą, jos išsaugojimą ir tęstinumą.

L. Sungailienė papasakojo, kad dėl Birutės kalbėjosi su palangiškiais. Ji pritarė P. Kalniui, kad daliai palangiškių koplyčioje esantis altorius yra svarbus ir jie gintų altoriaus išsaugojimą koplyčioje idėją. Juolab, kad yra gyva ir tvirta šio altoriaus pastatymo iniciatorė. O kita dalis būtų už tai, kad labiau būtų akcentuojama Birutės ir Kęstučio legenda. L. Sungailienės nuomone, ko gero nė vienas nesipriešintų paraginimui spręsti koplyčios uždaro problemą. Nė vienas neprieštarautų tam, kad ji taptų lankytinu objektu. Jos nuomone, klausimą, kokia turėtų būti koplyčios paskirtis, išvaizda, forma bei turinys, turėtų spręsti patys Palangos žmonės. Savivaldybė šio objekto (kaip ir kitų dvaro sodybos objektų, pripažintų kultūros paveldo vertybėmis) priežiūrą yra patikėjusi Palangos botanikos sodui. Botanikos sodo direktorius yra iniciatyvus ir atviras pasiūlymams. Jis būtų suinteresuotas gauti daugiau mokslinės informacijos apie kalno ir koplyčios istoriją. L. Sungailienės nuomone, Taryba galėtų paraginti susiburti tyrimams istorikus, meno istorijos, kultūros tyrinėtojus (jeigu to reikėtų Palangos bendruomenei, jeigu jiems reikėtų aiškumo). L. Pocius projektas yra įdomus, tačiau koplyčia turėtų būti rekonstruojama tik pagal Palangos savivaldybėje ir bendruomenėje suderintą projektą. Ji taip pat perdavė palangiškiams įstrigusį kunigo pastebėjimą, kad šioje koplyčioje labiau tiktų šv. Jurgio altorius. Palangiškių akimis žvelgiant, neaiškumas ir neapsisprendimas dėl šių dalykų yra matomas ir pačioje Bažnyčioje, būtent

dėl to nedrįstama žengti jokių žingsnių. Koplyčia stovi užrakinta ir dėl to, kad Botanikos sodas neturi žmogiškųjų išteklių. Idėja, kad bent vasarą koplyčia būtų atverta, Botanikos sodo direktorius priima palankiai. L. Sungailienės nuomone, Tarybos misija ir būtų paskatinti Palangos bendruomenę apie tai diskutuoti ir rasti sprendimą, kad koplyčia būtų atverta. O koks joje turinys – ne mūsų reikalas spręsti.

D. Urbanavičienė palaikė šią nuomonę ir pasiūlė apsispręsti, ką parašyti Palangos savivaldybei ir Palangos botanikos sodo direkcijai. Ji pasiūlė formuluotę: „Siūlome koplyčią atverti visuomenei, sudarant galimybę matyti vitražus, bei pateikti informaciją apie Biručio ir Kęstučio legendą.”

P. Kalnius pastebėjo, kad Palangos mero patvirtintas sprendimas atverti koplyčią yra priimtas jau 2003 metais.

I. Baranauskienė atkreipė dėmesį, kad šis sprendimas nėra vykdomas.

L. Sungailienė pastebėjo, kad po to, kai problemą iškėlė Žemaitijos etninės kultūros globos taryba, Palangos botanikos sodo direkcija kreipėsi į Kultūros paveldo departamentą (toliau – KPD) klausdama, ar altorius kenkia vitražams. Gautas atsakymas, kad meninės vertės nenumenkina.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad iš KPD gautas ir kitas ataskymas – kad jie nežino altoriaus atsiradimo aplinkybių.

L. Sungailienė sutiko, kad tai privati iniciatyva.

L. Petrošienė pastebėjo, kad siūlymas pašalinti altorių ir kryžių pakeisti saulute yra pateiktas L. Pocius kreipimesi. Būtent dėl to kyla šios aistros. Ji pritarė vitražų atvėrimui visuomenei ir platesnės informacijos apie ikikrikščionišką etapą pateikimui, bet išreiškė prieštaravimą krikščioniškų laikų atributų panaikinimui.

P. Kalnius pastebėjo, kad du kartus L. Pocius kreipimesi paminėta, kad vietoje kryžiaus bus uždėtas Rėdos ratas.

I. Baranauskienė paklausė, kodėl yra dalinama į ikikrikščioniškus, krikščioniškus ir komunistinius laikus. Jos teigimu, tai yra vientisa. Tai ir yra šios legendos gyvenimo grožis – kad ji tęsėsi per pagonybę, per krikščionybę ir net per komunistinį laikotarpį.

D. Senvaitytė teigė, kad tam visi pritaria.

I. Baranauskienė pasiūlė ieškoti būdų, kaip tai sujungti.

V. Jocio nuomone, Taryba „įbrido į pelkę“ svartydama klausimus ne pagal seką ir ne pagal kompetenciją. Jis prisiminė, kad jam nebuvo suteikta teisė skaityti pranešimo Žemaitijos tarybos organizuotoje konferencijoje 2018 m. rugsėjo 22 d. Jo nuomone, jau tada buvo galima kreiptis dėl šio klausimo į Palangos savivaldybę.

D. Urbanavičienė priminė, kad tuomet Palangos savivaldybei buvo pateiktas Žemaitijos tarybos pirmininkės Rūtos Vildžiūnienės pasirašytas raštas.

V. Jocys sakė, kad L. Pocius pateikė siūlymus, kurie yra svarstyliniai tik savivaldybės lygmenyje. Jo nuomone, visi sutinka, kad atsirastų informacinė lenta ir kad būtų nustatytos koplyčios lankymo valandos. Jis suabejojo, ar tikrai į koplyčią niekas nėra įleidžiamas.

I. Baranauskienė, remdamasi savo patirtimi patikino, kad tikrai niekas nėra įleidžiamas.

V. Jocys sakė, kad nuo Tarybos gali būti savivaldybei pateiktas tik palinkėjimas, išreiškiant norą, kad istorinė atmintis būtų pateikta tinkamai ir nekonfliktiškai. Jis pastebėjo, kad visi nori, jog koplyčia būtų lankoma.

D. Urbanavičienė pasiūlė rekomendacijos, adresuotos Palangos savivaldybei, formuluotę: „Siūlome atverti koplyčią visuomenei, kad visuomenė galėtų susipažinti su vitražais, taip pat siūlome pateikti informaciją apie Birutės ir Kęstučio legendą”.

R. Žarskienė, L. Sungailienė ir R. Paukštytė-Šaknienė pasiūlė akcentuoti ne tik vitražų atvėrimą.

P. Kalnius pasakė, kad katalikiškų jungtinių ceremonijų metu koplyčia yra atveriamą kiekvieną dieną.

I. Baranauskienė pastebėjo, kad tikrai taip nėra.

L. Sungailienė pasiūlė formuluotę: „Siūlome atverti koplyčią visuomenei, kad visuomenė galėtų susipažinti su ten esančiais kultūros objektais”.

D. Urbanavičienė pritarė L. Sungailienės formuluotei, tačiau išreiškė mintį, kad vitražai visgi turėtų būti akcentuoti.

D. Vyčiniene pasiūlė akcentuoti tiesiog koplyčios atvėrimą.

P. Kalnius pakartotinai pasiūlė į Palangos savivaldybę nesikreipti, nes šis klausimas yra ne Tarybos prerogatyva.

N. Balčiūnienė perdavė Palangos ansamblio „Mėguva“ vadovės liudijimą, kad palangiškiai nori, jog Birutės kalne būtų būtų atspindėta Birutės ir Kęstučio legenda, kad daugiau dėmesio būtų skirta senųjų istorijos sluoksnių įprasminimui. Ji išsakė ir savo nuomonę, kad negalima paneigti senųjų istorijos sluoksnių, legendų. Jomis esame turtingi ir gyvybingi, kurių tikrai nereikia įrodinėti archeologiškai. A. Patackas yra pasakęs: nėra nieko tikriaus už mitą. Visos valstybės didžiuojasi savo legendomis ir tuo, kad turi seną kultūrą, ikikrikščionišką kultūrą. Ji pasiūlė formuluotę: „Atverti koplyčią, tinkamai įprasminti senąją legendą bei paveldą“.

P. Kalnius pastebėjo, kad vitražų niekas nesiruošia panaikinti.

D. Sungailienė pasiūlė klausimą pavesti darbo grupei.

D. Senvaitytės nuomone, legenda gali būti įprasmintą ir kitur.

V. Jocys priminė, kad dangaus šviesulių stebyklą yra rekonstruota prie Šventosios, jai buvo rasta kita vieta, nes pagal normatyvus negalima ardyti Birutės kalno kaip paminklo teritorijos.

L. Sungailienė paantrino, kad stebukla buvo įrengta Šventojoje neišdrįsus to padaryti tikrojoje vietoje.

J. Vaiškūnas pastebėjo, kad posėdyje krikščioniškos ideologijos atstovai kovoja su neva pagonybės liekanomis teigdami, kad kyla grėsmė krikščionybei, jeigu siūloma pristatyti senąją, tame tarpe ir archeologinę dangaus šviesulių stebyklos versiją ar senesnę liaudiško pamaldumo tradiciją, kurioje pamaldumo objektas buvo Birutė, o ne Marija ar šv. Jurgis. J. Vaiškūnas pasiūlė Palangos savivaldybei rekomenduoti atverti koplyčią lankytojams, išryškinant visus istorinius kultūrinius sluoksnius – ikikrikščioniškus, krikščioniškus, sovietinius ir kt. Dėl altoriaus, jo nuomone, tegu sprendžia patys žmonės. Gal jie nuspręs jį išnešti, gal truputį patraukti. Viskas ten telpa, todėl veltui mes „laužome ietis“.

P. Kalnius pasakė, kad jis jau seniai tą siūlė.

J. Vaiškūno teigimu, nėra normalu, kad atėjęs ant Birutės kalno nieko negali sužinoti apie ten egzistavusią dangaus šviesulių stebyklą, ištirtą V.Žulkaus ir L.Klimkos – bent užrašytą lentutę rastų. Reikia, kad visi ten rastų atspindėtus sau aktualius dalykus.

D. Vyčiniene pastebėjo, kad labai skaudu, jog nors mes paprastai etninę kultūrą teigiame kaip sinkretinį dalyką, tačiau šiuo atveju išsiskyrė dvi susipriešinusios stovyklos ir niekaip negali susitaikyti. Ji pateikė raudotojų pavyzdį: rauda yra ikikrikščioniškos kultūros palikimas, kai kurių kunigų draustas, tačiau etnografinė medžiaga rodo, kad raudotoja gali būti gili katalikė. Nors mums tai yra sunkiai suvokiama, etninėje kultūroje dera ir senasis palikimas, ir naujesnis. Tas pats su šventvietėmis. Pavyzdžiui, Skudutiškio šventvietė: visi žino, kad tai yra sena šventvietė, o dabar ten vyksta atlydai. Tokių šventviečių pilna.

D. Urbanavičienė pasakė, kad tą ir norima pabrėžti. Ji siūlo patikslintą formuluotę Tarybos raštui: „Atverti Birutės kalno koplyčią visuomenei, kad būtų galima susipažinti su joje esančiais kultūros paveldo objektais, atspindinčiais su Birutės kalnu susijusį dvasinį paveldą“.

R. Paukštytė-Šaknienė ir L. Sungailienė siūlo kiek kitokią formuluotę: „Atverti Birutės kalno koplyčią visuomenei, kad būtų galima susipažinti su joje esančiais kultūros paveldo objektais“.

D. Urbanavičienė pastebi, kad atsisakius dvasinio paveldo akcentavimo, EKG T siūlymas skamba lyg Paveldosaugos komisijos. Jos nuomone, EKG T turėtų pabrėžti būtent dvasinį paveldą – legendas ir t.t.

D. Vaiškūnas pasiūlė žodį „dvasinį“ keisti žodžiu „nematerialųjį“.

P. Kalnius teigė, kad šis klausimas apskritai yra Paveldosaugos komisijos kompetencijoje. Būtent dėl to jis balsuos „prieš“. Be to, jo žiniomis, savivaldybė su kurią jau yra susitarusios koplyčią atverti.

J. Vaiškūnas pasiūlė būtent tam ir pritarti. Tačiau reikėtų ieškoti sprendimo, kad būtų pateikta informacija apie visus paveldo sluoksnius, pvz., ir apie Birutės kalne buvusią dangaus šviesulių

stebyklą. Jo pastebėjimu, kol kas siūloma tik atverti koplyčią, o nieko nekalbama apie informacijos pateikimą. Remdamasi tokiu siūlymu, Palangos savivaldybė tiesiog atvers koplyčią ir nieko daugiau nedarys – nei pateiks šcemų, kaip kalnas anksčiau atrodė, nei informacijos apie legendą. Jo nuomone, altorius ir vitražai pilno vietos vaizdo neatskleidžia. Vokietijoje tokių koplyčių pilna, o unikali yra tik tos vietos istorija, su ja susijusios legendos. Tai unikali vieta. Kodėl to neparodyti? Jo nuomone, galima siūlyti informacinį stendą, nebūtinai koplyčioje, galima prie koplyčios. Jo nuomone, blogai yra būtent tai, kad nėra informacijos.

P. Kalnius pastebėjo, kad svarbu, kas tą informaciją rengs ir su kuo ji bus derinama.

L. Sungailienė pasiūlė pavesti klausimą darbo grupei. Jos pastebėjimu, reikėtų kalbėti ir apie edukacinę programą.

D. Urbanavičienė pasiūlė klausimą pabaigti spręsti.

J. Vaiškūnas siūlo formuluotę: “Atverti Birutės kalno koplyčią visuomenei ir pristatyti šios vietos dvasines vertybes atspindintį paveldą”.

L. Petrošienė pasiūlė formuluotę: “Atverti koplyčią visuomenei ir pateikti išsamią informaciją”.

D. Urbanavičienė pasiūlė formuluotę: “Atverti koplyčią visuomenei pateikiant informaciją apie joje esančias paveldo vertybes, atspindinčias su Birutės kalnu susijusį dvasinį paveldą”.

BALSAVIMAS: dėl formuluotės “Atverti koplyčią visuomenei pateikiant informaciją apie joje esančias paveldo vertybes, atspindinčias su Birutės kalnu susijusį dvasinį paveldą” balsavo 8 už, 4 – prieš, 4 susilaikė.

D. Urbanavičienė konstatavo, kad sprendimas priimtas, nes pagal Tarybos darbo reglamentą, jeigu balsai pasiskirsto po lygiai, sprendimą lemia posėdžio pirmininko balsas.

NUTARTA: Parengti raštą Palangos savivaldybei ir Palangos botanikos parkui, rekomenduojant atverti koplyčią visuomenei pateikiant informaciją apie joje esančias paveldo vertybes, atspindinčias su Birutės kalnu susijusį dvasinį paveldą.

2. SVARSTYTA. Kreipimasis dėl atmintinos dienos pavadinimo *Lietuvos diena*.

D. Urbanavičienė pakvietė posėdžio svečius P. Jonušą ir V. Navaitį pristatyti savo siūlymus dėl *Lietuvos vardo* atmintinos dienos pavadinimo keitimo.

V. Navaitis pastebėjo, kad 2010 m. buvo kreiptasi į Prezidentę, Seimo pirmininką ir Ministrą Pirmininką siūlant iškilmingai minėti *Lietuvos dieną*, o šiai dienai paminėti pasirinkti Lietuvos pirmojo paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose diena – kovo 9-oji. Tačiau vėliau priimtame Atmintinų dienų įstatyme kovo 9-oji buvo pavadinta *Lietuvos vardo diena*. V. Navaitis pristatė 2019-03-09 vykusios konferencijos „Lietuvos paminėjimui Kvedlinburgo metraštyje 1010 metų“ rezoliuciją, kurioje siūloma Atmintinų dienų įstatyme kovo 9-ąją vadinti ne *Lietuvos vardo diena*, o *Lietuvos diena*.

D. Urbanavičienė priminė, kad raštą, kuriame siūlyta Atmintinų dienų įstatyme įtvirtinti *Lietuvos dieną*, pasirašė daug garbių žmonių. Ji atkreipė dėmesį į tai, kad Atmintinų dienų įstatyme yra *Europos diena*, o ne *Europos vardo diena*.

D. Vyčiniene iškėlė mintį, kad galbūt reikėtų pasitikėti rezoliuciją pasirašiusiais garbingais žmonėmis ir jiems pritarti.

D. Senvaitytė paklausė, kuriuo kalendoriumi remiantis atsekama pirmojo Lietuvos paminėjimo diena. Taip pat ji pastebėjo, kad turint *Valstybės atkūrimo, Nepriklausomybės atkūrimo* ir kitas Lietuvai svarbias dienas, kovo 9-osios įvardijimas kaip *Lietuvos vardo dienos* suteikia tam tikro aiškumo. Jei tai būtų *Lietuvos diena*, liktų neaišku, ką tuo norima paminėti.

V. Navaitis teigė, kad 2009 m., kai buvo minimas Lietuvos vardo tūkstantmetis, dar nebuvo aišku, ar Lietuva pirmą kartą buvo paminėta vasario 14 d., ar kovo 9 d. 2014 m. buvo apginta disertacija, kurioje išaiškinta, kad tai atsitiko kovo 9 d. pagal dabartinį mūsų naudojamą kalendorių. Jis išsakė nuomonę, kad šią dieną galima suvokti kaip pamatą visiems kitiems valstybės požūriui reikšmingiems įvykiams – Mindaugo karūnavimui ir t.t.

P. Kalniaus nuomone, atmintinos dienos pavadinimas *Lietuvos diena* daug kam būtų neaiškus. Daugelis kitų atmintinų dienų turi paaiškinamuosius žodžius: Vasario 16-oji – *Valstybės atkūrimo*, Kovo 11-oji – *Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo*, Liepos 6-oji – *Valstybės, Mindaugo karūnavimo*. Girdėdami pavadinimą *Lietuvos diena*, žmonės kraipys galvas.

V. Griškevičienė pastebėjo, kad visos paminėtos dienos yra *Lietuvos*.

V. Navaitis replikavo, kad atmintinų dienų yra daug: *Tautinio kostiumo* ir t.t.

P. Jonušas paaiškino, kad valstybinės šventės yra visuotinės, o atmintinos dienos paprastai būna svarbios tik tam tikrai žmonių grupei, bendraminčių ratui. Kažkas *Tautinio kostiumo* dieną mini, o kiti net nežino, kad tokia diena egzistuoja. Jums ta diena nesvarbi, bet jūs nenorite leisti jos švęsti tiems, kurie to nori ir vadinti ją taip, kaip jie nori. Kalba eina apie tai, kad tie žmonės, kurie pasirašė kreipimąsi, tą dieną nori švęsti *Lietuvos dieną* ir ją vadinti būtent tokiu pavadinimu.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad visi yra pavargę po praėjusio klausimo.

P. Jonušas atkreipė dėmesį, kad yra *Lietuvos vėliavos diena*, prie jos yra paaiškinimas, kad tai yra Lietuvos trispalvės pirmojo pakėlimo Gedimino pilyje diena. Ką reiškia *Europos diena*? Niekas nežino, bet visi švenčia, įdėdami savo turinį – vieni švenčia kaip susijungimo, kiti kaip dokumento pasirašymo, kiti kaip tradicijų. Turinys yra permainingas, pasipildantis, o abstraktumas leidžia turinį papildyti. Jo teigimu, mūsų rašto aiškintojai teigia, kad prieš tūkstantį metų buvo paminėta ne Lietuva, o jos vardas. Bet atidžiau pažiūrėjus šaltinį pamatytume, kad ten paminėta ne *Lietuva*, o *Lituae*. Lietuvos vardas nėra Lituae, o Lietuva. Vadinasi, paminėta Lietuva, o ne jos vardas. Ir negalima sakyti, kad tai yra *Lietuvos vardo diena*.

J. Vaiškūno nuomone, *Lietuvos vardo diena* yra pakankamai aišku ir tikslu. Jis išreiškė nuomonę, kad *Lietuvos diena* galėtų būti minima kitą dieną, nes ji nebūtinai turi būti susieta su Lietuvos paminėjimu rašytiniuose šaltiniuose, jeigu to apskritai reikia.

D. Urbanavičienė pasiūlė klausimą nukelti į kitą posėdį.

L. Sungailienė išsakė siūlymą pritarti pateiktam rezoliuciją pasirašiusių žmonių siekiui.

P. Kalnius pastebėjo, kad kol kas bendros EKG T nuomonės nėra.

BALSAVIMAS: už klausimo perkėlimą į kitą posėdį balsavo 13 Tarybos narių, susilaikė 3 nariai.

NUTARTA. Klausimą perkelti į kitą posėdį.

3. SVARSTYTA. EKG T posėdžių darbo tvarka.

D. Urbanavičienė perdavė savo pavaduotojui J. Rudzinskui pirmininkavimą klausimo aptarimui.

J. Rudzinskas paklausė, kokie būtų siūlymai dėl Tarybos darbo reglamento pakeitimų.

L. Petrošienė ir D. Senvaitytė pastebėjo, kad siūlymai būtų ne dėl dokumentų keitimo, o dėl bendravimo ir sutarimo. L. Petrošienė pasiūlė detaliam aptarti jos siūlymus, kurie jau buvo pateikti visiems Tarybos nariams praėjusios savaitės laiškuose. Pirmasis siūlymas – pateikti medžiagą posėdžiui laiku.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad paprastai medžiaga posėdžiams pateikiama laiku, tačiau kartais būna situacijų, kai gaunama svarbi informacija prieš pat posėdį ir informacijos pateikti laiku nepavyksta. Ji priėmė siūlymą medžiagą atsiųsti pakartotinai, jeigu klausimas analizuojamas ne pirmą kartą.

Antras L. Petrošienės siūlymas – posėdžiuose svarstyti mažesnę kiekį klausimų.

J. Rudzinskas atsakė, kad tai turi būti suderinta tvirtinant darbotvarkę posėdžio pradžioje.

D. Senvaitytė pasiūlė, taupant posėdžių laiką, neskaityti dokumentų, su kuriais Tarybos nariai ir taip jau būna susipažinę prieš posėdį. Ji pasiūlė daugiau laiko duoti Tarybos narių pasisakymams ir diskusijoms.

P. Kalnius pritarė, kad egzistuoja tokia problema, kad nors Tarybos nariai būna jau susipažinę, pvz., su rašto projektu iš anksto, jis posėdžio metu iš naujo būna išsamiai pristatinėjamas, tam sugaištant daug laiko.

J. Rudzinskas paprieštaravo teigdamas, kad dažnai būna, jog tuos siunčiamus dokumentus būna perskaitę ne visi Tarybos nariai, todėl pirmininko pareiga yra visus supažindinti su aptariamu klausimu.

D. Vyčinienė pasiūlė pasinaudoti mokslinėse konferencijose naudojamu metodu – stabdyti pranešėją, išsekus pranešimo laikui. Tai galėtų daryti nebūtinai tik pirmininkas, praverstų kitam žmogui sekti klausimui skirtą laiką.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad jis būtent ir seka laiką, tačiau vien dėl formalių dalykų užkirsti kelią klausimo išdiskutavimui nėra itin gera praktika. Šiandienos posėdis – geras pavyzdys.

D. Urbanavičienė paprašė taupant posėdžio laiką Tarybos narių nevēluoti, kalbėti į temą, įsiklausyti į kitų pasiūlymus.

L. Petrošienė atkreipė dėmesį, kad siekiant produktyvios diskusijos, prieš posėdį pateikiama su klausimu susijusi medžiaga taip pat turi tiksliai atitikti klausimą. Ji pastebėjo, kad šiandienos posėdyje diskusija dėl pirmojo klausimo komplikavosi būtent dėl to, kad prieš posėdį pateikta medžiaga visų mintis nukreipė visai kita linkme.

D. Urbanavičienė išreiškė nuomonę, kad Birutės kalno klausimas yra išskirtinis. Tikėtina, kad kitų klausimų aptarimas nebus toks komplikotas. Siekdama spręsti kvorumo problemą, ji pasiūlė fiksuoti laiką, kada Tarybos narys palieka posėdį, apie tai garsiai jam pasakant, kad liktų garso įrašė.

P. Kalnius pasiūlė kvorumo reikalaujančius klausimus visada kelti į priekį.

V. Griškevičienė pastebėjo, kad ji į Tarybos posėdžius visada atvyksta kartu su kolegomis iš Šilutės. Derinantis prie jų, būtų geriau, kad posėdis prasidėtų anksčiau. Kitas siūlymas – visi Tarybos nariai turėtų gauti laiko pasisakyti kiekvienu klausimu. Reikėtų atskaičiuoti minutes, kiek laiko kiekvienam žmogui galima pasisakyti. Visiems nepasisakius, sprendimas gaunasi nekolegiškas.

D. Urbanavičienė paaiškino, kad klausimus posėdžiams parenka vadovaudamasi Tarybos kalendoriniu veiklos planu ir strateginiu planu. Taryba turi suplanavusi labai daug klausimų, o posėdžiaujama tik kartą per mėnesį, todėl klausimų kiekį mažinti būtų sudėtinga. Be to, Tarybą sudaro 21 narys, todėl fiziškai neįmanoma, kad kiekvienas galėtų pasisakyti kiekvienu klausimu.

R. Paukštytė-Šaknienė pastebėjo, kad siekiant mažesnio triukšmo, reikėtų susitarti, jog bus kalbama tik gavus žodį ir laikantis reglamento – neviršijant duoto laiko. Ji pritarė minčiai, kad progą pasisakyti turėtų gauti visi.

P. Kalnius pasiūlė situacijose, kuriose Tarybos nariai susiskirsto į skirtingas nuomones palaikančias grupes, abiem grupėms turėtų būti duotas vienodas laikas pasisakymams.

D. Urbanavičienės nuomone, didelė problema yra kito žmogaus pertraukinėjimas.

R. Paukštytė-Šaknienė pastebėjo, kad į diskusijai vadovaujančio žmogaus pastabas būtina reaguoti. Taip bendravimas posėdžio metu taptų pagarbesnis.

L. Sungailienė paragino Tarybos pirmininkę atskirų klausimų analizę pavesti Tarybos nariams.

D. Urbanavičienė patikino, kad šiuo pasiūlymu mielai pasinaudoti, jeigu tik kas nors tų užduočių imtųsi.

L. Petrošienė priminė savo siūlymą, kad posėdis turėtų baigtis, jei nebelieka kvorumo.

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad Tarybos nariai turi pareigą dalyvauti posėdžiuose, o išeiti galima tik dėl pagrįstų priežasčių.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad išėjimas iš posėdžio gali būti naudojamas kaip sąmoningas posėdžio griovimo būdas. Tačiau esant būtinam reikalui išeiti, galima įgalioti už save balsuoti kitą Tarybos narį, bet tai turi būti padaryta raštiškai.

D. Vyčinienė teigė, kad raštiškas pritarimas ar nepritarimas klausimui gali būti pateiktas net ir posėdžio pradžioje.

L. Petrošienė pastebėjo, kad tokiu atveju jau iš anksto reikia žinoti nutarimo formuluotę.

D. Urbanavičienė vėl priminė klausimą, kaip Tarybos nariai siūlo spręsti kvorumo problemą.

N. Balčiūnienė pastebėjo, kad iki 15 val. posėdžio palikinti nereikėtų.

D. Vyčinienės nuomone, po 2,5 valandos dirbti pasidaro per sunku.

V. Jocys prisistatė kaip buvusios kadencijos EKGK pirmininkas ir pastebėjo, kad kvorumo problema neiškildavo, nes buvo analizuojama mažiau klausimų.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad šiandien, kaip ir per kitus posėdžius, Tarybos nariai posėdžio pradžioje patvirtino, jog visi klausimai svarbūs. Ji paklausė Tarybos narių, kaip galima sustabdyti pasisakymą jo nepertraukiant?

J. Rudzinskas pastebėjo, kad dažnu atveju laikas sunaikinamas dėl pačių Tarybos narių kaltės, nes diskutuojama dėl dalykų, kurie jau anksčiau buvo apsispręsti.

D. Senvaitytė teigė, kad Tarybos nariai iš visos Lietuvos suvažiuoja norėdami išreikšti savo nuomonę. Turėtume turėti galimybę nors po kelias minutes pasisakyti kiekvienu klausimu.

R. Paukštytė-Šaknienė pasiūlė daugiau pasitikėti posėdžio pirmininku ir jo klausyti. Kitokių atveju – tvarka posėdyje nėra įmanoma.

J. Vaiškūnas pasiūlė pakelti ranką, jeigu norima pasisakyti ir palaukti, kol bus suteiktas žodis.

L. Petrošienė teigė, kad posėdžio protokolai turi atspindėti realią posėdžio eigą. Stenogramos nereikia, nes yra įrašai.

A. Daraškevičienė pastebėjo, kad paskutinio posėdžio atvejis parodė, jog reikalingas išsamus posėdžio protokolai.

L. Petrošienė pateikė dar vieną pastebėjimą – susitikimuose su LR valstybės institucijų atstovais (su kultūros ministru arba LKT atstovais), derėtų laikytis ne jėgos ar įstatymų viršenybės (menamos), bet derybinės arba dialogo pozicijos. Taip pat ji išreiškė norą gauti informaciją apie Taryboje spęstų klausimų rezultatus.

D. Urbanavičienės nuomone, įstatymais remtis būtina, o griežtesnė pozicija dažnu atveju duoda geresnius rezultatus. Tai, kad Kultūros ministerijoje buvo sukviesta grupė etnokultūrinių klausimų aptarimui yra susiję su tuo, kad EKGK posėdžio Kultūros ministerijoje metu buvo iškelti aštrūs klausimai. Bendraujant su LKT, būtina išsakyti savo poziciją. Ji pastebėjo, kad visada stengiasi kalbėti remdamasi skaičiais ir faktais, parodydama platesnį kontekstą, niekada nebuvo įžeidinėjimų, todėl neaišku, kame įžvelgiama „jėgos pozicija“.

J. Rudzinskas patvirtino, kad iš tiesų nuo tada, kai EKGK pradėjo kelti aktualius klausimus, dialogas vyksta žymiai aktyviau.

L. Petrošienė pastebėjo, kad nėra aišku, kodėl skiriasi EKGK ir LKT skaičiavimai. Jos pastebėjimu, EKGK per mažai klausosi LKT nuomonės.

D. Urbanavičienės teigimu, susitikimų su LKT buvo daugybė ir jos atstovų nuomonę tikrai ne kartą bandyta išgirsti.

D. Senvaitytė iškėlė klausimą, kodėl kai kuriems klausimams EKGK skiriama labai daug dėmesio, o kitiems – visai ne. Ji pateikė J. Basanavičiaus premijos klausimo pavyzdį ir paklausė, kodėl po to, kai Taryboje šiam klausimui buvo skirta itin daug dėmesio, Tarybos nariai nebuvo supažindinti su Premijos kandidatais ir nebuvo pakviesti į Premijos įteikimo ceremoniją. Taip pat ji klausė, kodėl nebuvo pasiūlyta visiems vykti į Estiją. Kodėl vieni Tarybos nariai visur ją reprezentuoja, o kiti nieko apie tai negirdi.

D. Urbanavičienė priminė, kad pagal įstatymą Tarybą pirmiausia atstovauja pirmininkas ir jo pavaduotojas. Į Estiją nuo Tarybos galėjo vykti tik du žmonės (daugiau vietų nebuvo skirta), todėl būtų buvę keista, jei tai būtų ne pirmininkas ir jo pavaduotojas. Kvietimas į J. Basanavičiaus premijos įteikimo ceremoniją, jos teigimu, Tarybos nariams buvo perduotas.

D. Senvaitytė pastebėjo, kad Taryboje nuolatos konfliktuojama dėl etninės kultūros sąvokos. Šis klausimas labai svarbus, nes būtent dėl to ištisai vyksta konfliktas. Etninė kultūra apima visas kultūros sritis, ir dabartinę kultūrą taip pat. Kol mes nekalbėsime apie XV-XXI a. reiškinius kaip apie etninės kultūros dalį, tol mes nesusišnekėsime. Kol „gyvensime iki XIV a.“, tol nesutarsime.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad šio klausimo sprendimui rudenį yra numatytas apskrito stalo organizavimas.

NUTARTA. Atsižvelgti į išsakytus siūlymus ir juos įgyvendinti.

4. SVARSTYTA. Regioninių tarybų pirmininkų tvirtinimas.

D. Urbanavičienė informavo, kad Aukštaitijos etninės kultūros globos taryboje pirmininke išrinkta Z. Mackevičienė, Mažosios Lietuvos taryboje – V. Griškevičienė, Žemaitijos taryboje – V. Jocys, Suvalkijos (Sūduvos) taryboje – R. Vasaitienė. Liko neišrinktas Dzūkijos (Dainavos) tarybos pirmininkas.

Bendru sutarimu nutarta regioninėse tarybose išrinktoms pirmininkų kandidatūroms pritarti.

D. Urbanavičienė pasiūlė Tarybos nariams elektroniniu paštu patvirtinti Dzūkijos (Dainavos) etninės kultūros globos tarybos pirmininką, jeigu jis bus išrinktas anksčiau, negu įvyks kitas EKGT posėdis.

L. Petrošienė paprašė informuoti apie el. apklausos būdu gautus rezultatus.

D. Urbanavičienė taip pat pristatė Jurbarko rajono savivaldybės siūlymą į Žemaitijos tarybą vietoje dėl objektyvių priežasčių negalinčio dalyvauti A. Griškaus deleguoti Eržvilko kultūros centro meno vadovę Gintarę Stirbienę.

V. Jocys prisiminė, kad užpraeitame posėdyje nebuvo atkreiptas dėmesys į jo pastabą, kad A. Griškus buvo deleguotas ir į Mažosios Lietuvos, ir į Žemaitijos tarybas, tad dabar visgi paaiškėjo kad vienas žmogus negali būti dviejose regioninėse tarybose.

NUTARTA:

1. Patvirtinti Aukštaitijos EKGT pirmininkę Zitą Mackevičienę, Mažosios Lietuvos EKGT pirmininkę Vilną Griškevičienę, Žemaitijos EKGT pirmininką Virginiją Joci, Suvalkijos (Sūduvos) EKGT pirmininkę Rimą Vasaitiesnė.

2. Pakeisti Žemaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos narių sudėtį, į ją įtraukiant Gintarę Stirbienę.

3. Dzūkijos (Dainavos) etninės kultūros globos tarybos pirmininką tvirtinti el. balsavimo būdu, jeigu jis būtų išrinktas prieš rugsėjo mėnesį įvyksiantį Tarybos posėdį.

5. SVARSTYTA. Lietuvos etnografinių regionų vėliavų ir herbų naudojimo tvarkos parengimas.

D. Urbanavičienė priminė, kad EKGT yra įpareigota Seimo nutarimu parengti šią tvarką iki rugsėjo 30 d. Ji pasiūlė šiuo klausimu sudaryti darbo grupę, į ją įtraukiant EKGT Regioninių tarybų pirmininkus. Taip pat ji pasiūlė į šią grupę įtraukti Žemaitijos regioninės tarybos narį, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos kanclerį Paulių Vaniuchiną ir EKGT pirmininko patarėją Valdą Voverį, kuris tvarkos rengimui jau yra surinkęs nemažai medžiagos.

NUTARTA. Lietuvos etnografinių regionų vėliavų ir herbų naudojimo tvarkos projekto parengimui sudaryti EKGT darbo grupę. Į ją įtraukti Aukštaitijos etninės kultūros globos tarybos pirmininkę Z. Mackevičienę, Mažosios Lietuvos etninės kultūros globos tarybos pirmininkę V. Griškevičienę, Suvalkijos (Sūduvos) etninės kultūros globos tarybos pirmininkę R. Vasaitienę, Žemaitijos etninės kultūros globos tarybos pirmininką V. Joci, Žemaitijos regioninės tarybos narį, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugijos kanclerį P. Vaniuchiną ir EKGT pirmininko patarėją V. Voverį.

6. SVARSTYTA. Suvalkijos (Sūduvos) tarybos prašymas keisti šios regioninės tarybos pavadinimą.

L. Petrošienė pastebėjo, kad EKGT tinklapyje kartais Suvalkija (Sūduva) vadinama Sūduva.

A. Daraškevičienė paaiškino, kad svetainėje skelbiami informaciniai pranešimai nėra oficialus dokumentas ir siekiant kalbos lengvumo kartais naudojami sutrumpinti etnografinių regionų pavadinimai: Suvalkija arba Sūduva, Dzūkija arba Dainava.

L. Petrošienė išreiškė nuomonę, kad EKGT svetainėje turėtų būti naudojami pilni pavadinimai.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad iš karto patenkinti Suvalkijos (Sūduvos) regioninės tarybos prašymą ie jos pavadinimą pakeisti į Sūduvos arba Sūduvos (Suvalkijos) regioninės tarybos pavadinimą EKG T negali, nes tam reikia keisti Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymą. Be to, čia reikėtų naujų sociologinių vietos žmonių nuomonės tyrimų. Taigi galima nutarti atlikti vietos žmonių tapatybės tyrimus.

R. Paukštytė-Šaknienė paklausė, kokie yra anksčiau vykdytų tyrimų rezultatai.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad prieš dešimtmetį Suvalkijos (Sūduvos) taryba buvo atlikusi apklausą, bet galutiniame variante suabejota šio tyrimo moksliskumu. Vėliau buvo parašyta Almos Ragauskaitės disertacija apie etnografinių regionų gyventojų regioninę savimone.

J. Vaiškūno nuomone, kad *de facto* įtvirtinta yra teisė žmonėms vadintis taip, kaip jie nori. Pavyzdžiui, čigonai paprašė ir be jokių mokslinių tyrimų buvo pavadinti romais, Gruzija – Sakartvelu. Tiesiog buvo parodyta pagarba tų žmonių pasirinkimui. Jo nuomone, čia jokie moksliniai tyrimai nereikalingi.

P. Kalnius priminė, kad 2006 ar 2007 metų žurnale „Etninė kultūra“ yra išspausdintas jo mokslinis straipsnis „Sūduvos ir Suvalkijos tapatumo klausimas“. Jis parašytas moksliniu pagrindu, remiantis lenkų, rusų ir lietuvių tyrinėtojų. Straipsnyje pripažįstama, kad suvalkiečiai gali vadintis sūduviais, žinoma, neteigiant, kad sūduviai nėra lietuviai. Tačiau suvalkiečių motyvai keblūs, nes dabartinė Suvalkijos teritorija neapima buvusios Sūduvos ir nėra buvusi Sūduvos teritorijoje.

J. Vaiškūnas pastebėjo, kad šio regiono žmonėms gėda vadintis suvalkiečiais ir tiek.

D. Urbanavičienė pasiūlė klausimo svarstymą atidėti, kol atsiras naujausi tyrimai. Ji iškėlė siūlymą paskatinti dabartinės suvalkiečių (sūduvių) tapatybės tyrimų atlikimą. Tokie tyrimai reikalingi tuo atveju, jei EKG T nuspręstų siūlyti Seimui pakeisti Suvalkijos (Sūduvos) tarybos pavadinimą – reikėtų remtis statistiniais duomenimis, kokia vietos žmonių dalis to nori.

P. Kalnius pastebėjo, kad remtis vietos žmonių savimone yra visiškai netinkama: visi Pakruojo rajono gyventojai gali nubalsuoti, kad jie yra žiemgaliai, bet jie nėra žiemgaliai.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad tai labai įdomi tema: Mažosios Lietuvos jaunoji karta save vadina lietuvininkais, nors jų tėvai nėra lietuvininkai. Tačiau ji pasiūlė į šį klausimą neįklimpti ir šiuo metu balsuoti už vietos žmonių tapatybės mokslinių tyrimų inicijavimą.

BALSAVIMAS: už balsavo 12 Tarybos narių, susilaikė 1 narys.

NUTARTA. Inicijuoti Suvalkijos (Sūduvos) etnografinio regiono vietos žmonių tapatybės mokslinius tyrimus.

7. SVARSTYTA. Siūlymai Lietuvos kultūros tarybai tobulinti etninės kultūros ir mėgėjų meno projektų finansavimą 2020 m.

D. Urbanavičienė informavo apie LNK C vykusį pasitarimą šiuo klausimu, kuriame dalyvavo LNK C atstovai S. Liausa, V. Šatkauskienė, L. Sungailienė. Šiame susitikime nutarta inicijuoti susitikimą su LKT atstovais, dalyvaujant Seimo Kultūros komiteto pirmininkui ir Kultūros ministrui, kuriame būtų aptartas nepakankamas etninės kultūros ir mėgėjų meno finansavimas iš LKT lėšų. Ji pristatė šiuo tikslu parengto rašto projektą. Taip pat pristatė LNK C vykusio susitikimo metu išgrynintus siūlymus: 1) grįžti prie etninės kultūros projektų finansavimo LKT per sritis, o ne per programą, tačiau ženkliai didinant kvotą; 2) grįžus prie etninės kultūros ir mėgėjų meno finansavimo per sritis, nusistatyti prioritetus ir kriterijus, atitinkančius etninės kultūros specifiką; 3) subalansuoti visų sričių projektams skiriamas kvotas atsižvelgiant į teigiamai įvertintų projektų skaičių, mažinant kvotas surinkusiems palyginti nedidelį balų skaičių.

J. Rudzinskas pastebėjo, kad šie siūlymai susilauks didelio pasipriešinimo, tad prie jo teks grįžti dar daug kartų.

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad etninės kultūros finansavimui per LKT tikrai iškyla daug problemų. Finansų ministerijos oficialiai pateiktais Tarybai duomenimis, LKT fondas 2020 metais išaugs dar milijonu. Pinigų yra, bet jie aplenkia etninę kultūrą ir mėgėjų meną.

L. Petrošienė iškėlė klausimą, kodėl taip vyksta.

D. Urbanavičienės teigimu, tai vyksta todėl, kad įstatymu yra įtvirtintas ydingas LKT tarybos sudarymas: ne pagal sritis atrenkami LKT rinkikai, kurie ne pagal sritis atrenka 20 kandidatų, iš kurių tik 10 galiausiai atsirenka kultūros ministras. Tokiu būdu etninės kultūros atstovai į LKT nepatenka, arba, jeigu patenka vienas žmogus, jis nėra įpareigotas atstovauti etninės kultūros laukui, be to, jo balsas per menkas tarp kitų 9 LKT narių. Po to ekspertai atskiroms sritims parenkami viešųjų pirkimų būdu, kai LKT trūksta supratimo apie etninės kultūros ekspertus. Todėl gaunasi taip, kad etninės kultūros ekspertu tampa, pavyzdžiui, Gaono muziejaus dizaineris. Estijoje kiekvienoje srityje ekspertai deleguojami iš apačios, ir jie priima savarankiškus lemiamus sprendimus dėl savo srities projektų.

L. Petrošienė paklausė, kokia metodika remiantis yra skirstomos lėšos LKT? Kodėl skiriasi jų ir EKGTS skaičiavimai?

D. Urbanavičienė teigė, kad EKGTS skaičiavimai remiasi LKT viešai skelbiamais duomenimis. Gaila, bet LKT dažnai tiesiog meluoja.

L. Petrošienė pastebėjo, kad tarp statistikos ir metodikos yra skirtumas. Jos nuomone, labai svarbu žinoti LKT lėšų skirstymo metodiką.

D. Senvaitytė pritarė, kad LKT turėtų turėti formulę, kuria remiantis jie nusprendžia, kuriai sričiai kiek skirti.

D. Urbanavičienės teigimu, skirstant lėšas sritims formulės LKT nenaudoja, ji taip ir nebuvo išaiškinta. EKGTS atstovams, kurie praėjusiais metais daug kartų buvo susitikę su LKT atstovais. LKT patys pateikia duomenis, kad per praėjusius metus buvo pateikta 300 projektų, o finansuoti buvo tik 62.

D. Senvaitytė iškėlė klausimą, kodėl taip vyksta?

N. Balčiūnienės teigimu, tai lemia Kultūros ministerijos politika. Tarp KM prioritetų etninė kultūra nepatenka. Kultūros ministerija netgi neatsižvelgia į LR Seimo Kultūros komiteto sprendimus. Ar buvo atsižvelgta į etnokultūrininkų siūlymus, kurie buvo pateikti Kultūros ministerijoje vykusio susitikimo metu? Ne.

D. Urbanavičienė pateikė pavyzdį: LKT statistikos skyrelyje pateiktoje diagramoje apie 2019 m. projektus parodyta, kad etninės kultūros projektų poreikis buvo nulinis, tačiau tos pačios LKT priimti dokumentai rodo, jog šiemet buvo pateikta 300 etninės kultūros projektų, o toks poreikis yra 4-oje vietoje lyginant su kitomis sritimis, tad tikrai ne nulinis.

J. Rudzinskas atkreipė dėmesį, kad cirkui skiriama daugiau negu etninei kultūrai. Kaip KM Kultūros ir meno tarybos narys jis pastebėjo, kad ši taryba, kuriai anksčiau buvo pavesta derinti visą kultūros politiką, pastaruoju metu yra nušalinta. Jo nuomone, tai yra klaida, nes tai yra politika be jokios politikos. Jo pastebėjimu, dabartiniu metu net Seimas ir Vyriausybė tampa neveiksnūs, viską lemia LKT. Pavyzdžiui, buvo Tautinio drabužio metai, bet tam nebuvo skirtas nė vienas euras. Tai yra visiškas politikos ir jos vykdymo nekreliavimas. Ką daryti? Analizuoti statistiką ir gaudyti, kur slypi tiesa.

D. Senvaitytė paklausė, ar buvo pateikta projektų tautinio drabužio temai.

J. Rudzinsko teigimu, Lietuvos tautodailininkų sąjungoje kiekvienas skyrius (jų yra 5) buvo pateikęs po 3 projektus, taip pat projektų buvo pateikęs Lietuvos nacionalinis muziejus ir t.t.

D. Urbanavičienės teigimu, čia ir išryškėja tikrieji prioritetai.

J. Rudzinskas atkreipė dėmesį į tai, kad kultūros ministrės L. Ruokytės Jonsson laikais buvo parengtas strategijos Kultūra 2030 projektas, kuriame etninės kultūros visiškai nėra. Ką daryti? Imtis statistikos, nes literatūrinis metodas čia neveikia.

L. Petrošienė iškėlė klausimą, ką daryti, kad jie girdėtų.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad etninei kultūrai buvo prašoma 1 milijono etninės kultūros sričiai ir 0,5 milijono tautodailininkų etninės kultūros renginių programai. LKT pirmininkė Daina Urbanavičienė buvo tam žodžiu pritarusi. Tačiau LKT politiką šiuo metu formuoja šešėlinė liberali grupė. Ministras bando įsiklausyti, tačiau etnokultūrininkams viena pažadama, kita daroma. Lygiai tą patį kalba Muzikų sąjunga, Dailės sąjunga, Kultūros kongresas. Jie mano, kad net nebeverta teikti paraiškų. Pinigai eina tik tam tikroms meno kryptims, daugiausia modernizmui. Vieni prioritetai yra Lietuvos Nacionalinio saugumo įstatyme ir kituose esminiuose įstatymuose, kiti – realybėje. Dabar

yra viltis, kad LNKČ ir EKGŲ atstovams savo pastebėjimus išsakyti Kultūros ministro ir Seimo Kultūros komiteto akivaizdoje, situacija galėtų keistis.

D. Senvaitytė pastebėjo, kad reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog etninės kultūros samprata kai kada visuomenėje turi specifinį šleifą.

D. Urbanavičienės nuomone, tai yra nesusiję dalykai.

D. Senvaitytė paprieštaravo, kad tai susiję dalykai, nes etninė kultūra kai kada suprantama labai siaurai: siejama tik su „pagonybe“.

D. Urbanavičienės nuomone, problema visgi yra tame, kad LKT vadovauja žmonės suinteresuoti šiuolaikinio moderniojo meno protegavimu, kurie nenori konkurencijos su kitomis sritimis.

D. Senvaitytės teigimu, etnokultūrininkų užduotis yra įrodyti, kad etninė kultūra yra lygiavertė šiuolaikiniam moderniam menui.

D. Urbanavičienės nuomone, tokia pozicija yra bandymas pateisinti LKT sprendimus, o pateisinių čia būti negali. Egzistuoja akivaizdus etninės kultūros ignoravimas.

P. Kalniaus pastebėjimu, ši situacija yra atsiradusi ir dėl pačių etninės kultūros žmonių kaltės. Kartais jie etninę kultūrą apibrėžia tik kaip tradicinę kultūrą, o kitais atvejais teigiama, kad visa lietuvių kultūra yra etninė.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad LKT tegia, jog etnokultūriniai projektai gauna finansavimą ir dailės, ir muzikos, ir kitose srityse. Tačiau konkretūs atvejai rodo ką kita: EKGŲ pirmininkės patarėjas V. Voveris atliko išsamią LKT finansuotų projektų analizę, kuri parodė, kad į dailės, muzikos ir kitas sritis ištis buvo teikta daug etnokultūrinių projektų, tačiau jie beveik nieko negavo. Ji teigia, kad pati teikė Tradicinių šokių klubo (kaip bendruomenės) projektą Kūrybinių bendruomenių iniciatyvų programai ir finansavimo negavo, nes vertintojai yra kitos srities ir prioritetą yra finansuoti neįgaliųjų bei tautinių mažumų projektus. Visi skaičiavimai rodo, kad vyksta didžiulis etnokultūrinių projektų finansavimo mažėjimas. Ji informavo, kad ketina klausimą skubiai perduoti Seimo Kultūros komitetui ir paklaustė, ar, jeigu nesusėdės surinkti LNKČ ir kitų institucijų atstovų parašų, gali klausimą pateikti oficialiai nuo Tarybos.

N. Balčiūnienė pastebėjo, kad čia svarbu tai, kad dabar yra užkabintas klausimas, kuris daugelį metų nebuvo keliamas, nes etnokultūrininkai pasitenkino tuo, ką gavo. Pirmą kartą yra viešai sakoma, kad etninė kultūra yra skriaudžiama. Jos teigimu, galima tylėti, nieko nesakyti ir toliau vykdyti tas pats procesas.

NUTARTA: Teikti Seimui, Kultūros ministerijai ir LKT raštu EKGŲ nuomonę dėl etninės kultūros ir mėgėjų meno finansavimo 2020 m., suderinimą su LNKČ.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Audronė Daraškevičienė